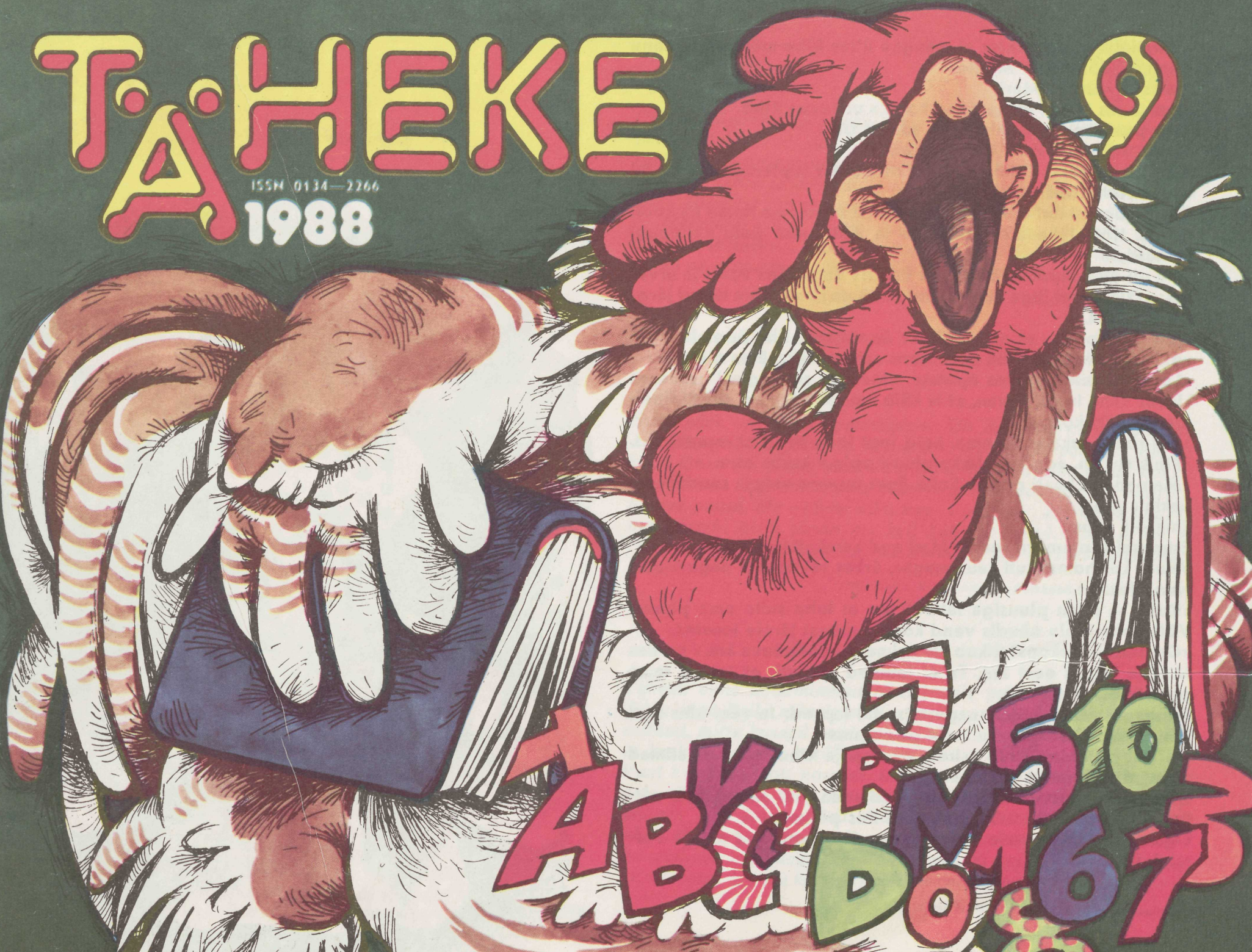

ТАНЕКЕ

ISSN 0134-2266

1988

9

«Varsti ma sinuga enam ei mängi,» ütles Riho mõni päev enne esimest septembrit Marile.

«Miks?» imestas Mari.

«Kas sa siis ei tea, et ma lähen kooli,» uhkustas Riho.

«Ma pean ka kooli minema,» teatas Ülo.

«Mina ka, mina ka!» kuulutas Ants.

Mari jäi nukraks. Tuleb välja, et esimesest septembrist pole tal enam ühtegi mängusõpra.

Õhtul pugus Mari ema kaissu ja palus: «Ema, ma tahan ka kooli minna. Kõik lähevad: Riho, Ülo ja Ants. Mul pole kellegagi mängida.»

Ema oli üllatunud: «Sina tahad kooli!» Ta mõtles veidi ja arvas siis: «Oled veel liiga väike. Sind ei võeta kooli. Sina lähed järgmisel aastal.»

Aga Mari palus, et ema räägiks õpetajaga. Ehk õpetaja siiski võtab, sest ta saab juba novembris seitsmeseks. Ema rääkiski.

«Las Mari tuleb,» ütles õpetaja. «Meil on sel sügisel esimeses klassis vähe lapsi. Arvan, et ta käib mõned päevad, siis tüdineb ära ja jääb koju.»

Mari rõõm nakatas ka ema, kuid tegi teda ka pisut murelikuks.

«Pihik sul on, aga korralikku pluusi pole,» kurtis ema.

«Ma panen Elmari pluusi. Selle ilusa punase-valge-ruudulise,» pakkus Mari.

Ema oli nõus.

Esimesel septembril seadis Mari end varakult kooliteele.

Vend, kes hommikuti kaua magas, ärkas sel päeval nagu kiuste vara üles.

«Kuhu sa minu pluusiga lähed? Ma ei luba sulle oma pluusi! Võta kohe ära!» nõudis vend koduväravani järele joostes.

«On alles kadekops! Rikub mu esimese koolipäeva ära,» mõtles Mari ja lippas eest ära. Ta ei tahtnud sugugi, et teised tema pluusiloost kuulevad.

Koolis sai Mari aabitsa nagu teisedki lapsed. Ja veel käis seal üks fotoaparaadiga onu neid pildistamas.

Tuli ilus pilt. Mari istub esireas õpetaja ja Riho vahel. Ta silmad säravad ja hoiakus on uhkus.

Nüüd, palju aastaid hiljem, kui Mari seda pilti oma lastele näitab, ütleb ta alati: «Oli mul alles ilus pluus!»

Lapsed naeravad selle peale. Nemad ju kannavad koolis vormipluusi.

ELJU MARDI
Esimene

koolipäev

Illustreerinud HELDUR LARETEI

Tarkus tuleb tasapisi

Oli ilus sügisene pühapäev. Ema ja isa läksid vanemate lastega peedipõllule. Nad jätsid minule ja Martinile kaks üherublast raha, et saaksime minna kinno multifilme vaatama.

Istusime vennaga diivanil ja arvutasime, kuid saime ikka ainult kaks, kinopilet aga maksis kakskümmend. Null oli puudu! Nii me ei julgenudki kinno minna. Kartsime, et raha ei jätku.

Õhtul kõik naersid, kuidas me kopikad ja rublad segamini ajasime. Nüüd on mul ammu selge, et üks rubla on sada kopikat.

ANNEMARI MADISSON, Kilingi-Nõmme Keskkooli IIIc klassi õpilane

Õppimispäev ja kaklusepäevad

Esmaspäev on minul õppimispäev. Siis õpin ma kõige rohkem. Teisipäev, kolmapäev ja neljapäev on kaklusepäevad. Pärast kooli lähen ma poisse kokku kutsuma. Kui ma juba pundi kokku saan, lähme kõik metsa sõda pidama ja meie vastased on Vabriku tänava poisid. Me sõdime vibudega. Võistleme, kes kõige kaugemale laseb. Koju jõuan ma kell kaheksa õhtul. Ema ja isa ei riidle minuga, sest neil on hea meel, et ma värsket metsaõhku hingan.

TÕNU KARU, Kilingi-Nõmme Keskkooli III d klassi õpilane

Minu Pelle

Tahtsin enne kooliminekut oma kassile pai teha ja head aega öelda. Aga Pelle mängis mulle vingerpussi. Kust ma teda ka ei otsinud, mitte kusagil kassi polnud. Kartsin, et jään kooli hiljaks, ja krahmasin oma koolikoti.

Vaat kus lugu, kott norskas. Ma ehmusin ja pillasin koti põrandale. Oh imet — kott hakkas päriselt elama. Hirmuga pooleks piilusin koti poole. Sealt vaatas mulle vastu Pelle kohkunud nägu. Hirmu tä silmades oli, aga häbiraasu ma ei märganud. Praegu ajab see mind tagantjärele naerma. Ei tea, kas õpetaja oleks ka naernud, kui ma kassiga kooli oleksin läinud?

MARLIIS MITT, Rapla Keskkooli III klassi õpilane

Pääsulugu

AIVAR POHLAK

Paksus metsas vana metsatalu rehealuse lae all oli pääsukese pesa. Talu ise seisis juba aastaid tühi ning pääsuema ja pääsuisa võisid viltuvajunud reheväravast segamatult sisse-välja lennata. Auklik laastukatus pidas veel parasjagu niipalju, et linnupere võis vihmagagi rahulikult pesaserval või mõnel palgiotsal istuda. Selle rehealuse lae all pesitses pääsupere juba õige mitmendat aastat.

Sama parrepuu küljes oli varem olnud teinegi pesa. Mitu suve elasid pääsupered lae all sõbralikult kõrvuti. Koos kohendati kevadel pesi, koos haudusid emalinnud poegi välja, koos käisid isad neile suupoolist otsimas. Koos tehti õuel ja vanas õunaaias lennuharjutusi ning koos rännati sügisel lõunasse.

Ja kui üks pere pidi miskipärast kauemaks jääma, ootas teine alati.

Kadunud laps

Eneke ei taha ära kaduda. Kadunud olla on kõige kurvem asi maailmas.

Ükskord nägi Eneke koera, kes oli oma peremehe kaotanud. Vaene loom jooksis õnnetult ringi ega leidnud kodu üles. Eneke nuttis veel õhtul voodiski vaese koera pärast. Aga ema rahustas

teda ja ütles: «Õhtuks on see kadunud koer juba kindlasti oma kodus, sest üks õige peremees otsib ise oma koera üles. Üks õige koera peremees ei jää rahule enne, kui tema kadunud koer on jälle kodus.» Eneke ise on kah olnud mõned korrad kadunud. Esimesel korral kadus ta mere-rannas. Kole palju rahvast oli. Ema ja isa päevitasid liival, Eneke aga mängis vee ääres. «Ära ainult kaugele mine!» hoiatas ema. Eneke ei läinud kaugele. Ta mängis vee ääres. Iga natukese aja tagant jooksis tüdruk emale üttelema, mida ta oli märjast liivast ehitanud. Aga kui ta järjekordselt tahtis vanematele oma saavutustest rääkida, polnud liival enam ema ega

isa. Hoopis võõrad päevitajad lamasid seal. Eneke hakkas siis edasi-tagasi jooksma ja oma vanemaid otsima. Nutt kipitas juba kurgus ja suu kõverdus allapoole. Siis aga tuli üks võõras tädi tema juurde ja küsis:

«Kas sa oled oma vanemad ära kaotanud?»

«Jah,» ütles Eneke ja siis ta juba nuttiski, sest tundis, et nüüd on ta kadunud laps. Tädi aga lohutas kenasti:

«Ära nuta! Kohe otsime su ema ja isa üles. Mis su nimi on?»

«Eneke.»

Tädi võttis lapsel käest kinni ja nad hakkasid piki randa kõndima. Tädi hüüdis kõva häälega:

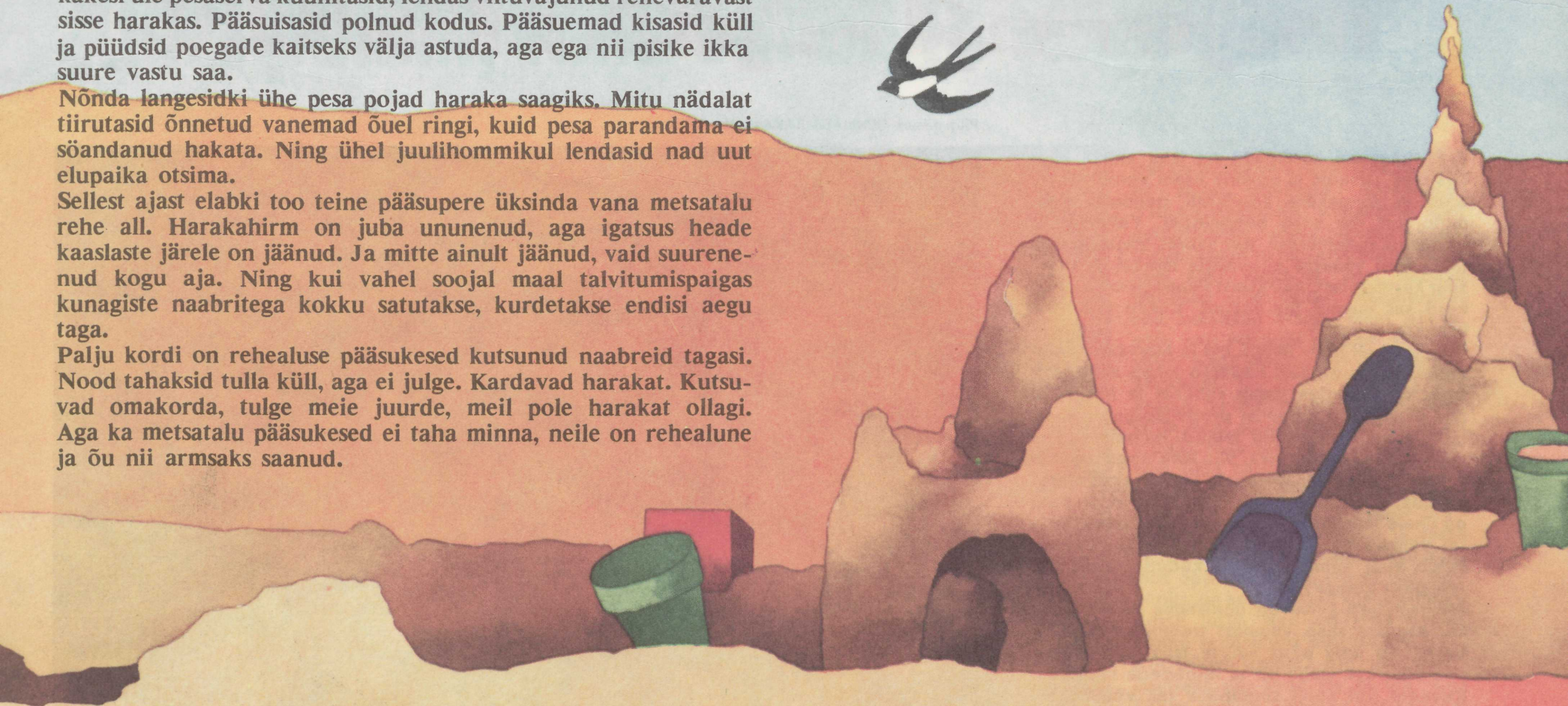
Aga ükskord, just suure suve hakul, mil pojad parasjagu omia nokakesi üle pesaserva küünitasid, lendas viltuvajunud reheväravast sisse harakas. Pääsuisasid polnud kodus. Pääsuemad kisasid küll ja püüdsid poegade kaitseks välja astuda, aga ega nii pisike ikka suure vastu saa.

Nõnda langesidki ühe pesa pojad haraka saagiks. Mitu nädalat tiirutasid õnnetud vanemad õuel ringi, kuid pesa parandama ei söandanud hakata. Ning ühel juulihommikul lendasid nad uut elupaika otsima.

Sellest ajast elabki too teine pääsupere üksinda vana metsatalu rehe all. Harakahirm on juba ununenud, aga igatsus heade kaaslaste järele on jäänud. Ja mitte ainult jäänud, vaid suurenenud kogu aja. Ning kui vahel soojal maal talvitumispaigas kunagiste naabritega kokku satutakse, kurdetakse endisi aegu taga.

Palju kordi on rehealuse pääsukesed kutsunud naabreid tagasi. Nood tahaksid tulla küll, aga ei julge. Kardavad harakat. Kutsuvad omakorda, tulge meie juurde, meil pole harakat ollagi. Aga ka metsatalu pääsukesed ei taha minna, neile on rehealune ja õu nii armsaks saanud.

Illustrerinud REGINA LUKK

«Eneke otsib oma vanemaid!» Või jälle: «Kus on kadunud Enekesee vanemad?»

Järsku jooksis ema ise neile vastu. Paistis, et ta oli kohkunud veel rohkem kui Eneke. Ja Eneke polnud enam kadunud laps.

Kui vanaema sellest loost kuulis, hakkas ta ema ja isaga riidlema: «Küll on ikka vanemad, kaotavad lapse ära! Mis te võtate lapse randa kaasa, kui ei ole aega teda valvata.»

Enekesel hakkas siis emast-isast kahju.

Aga Eneke kadus üks teine kord veelgi. See oli laulupeol. Siis ta oli juba nelja ja poole aastane. Eneke ei tahtnud kogu aeg istuda. Ta tõusis püsti ja kõndis veidi. Ema hoiatas: «Ära kaugele

mine, muidu kaod ära. Siin on väga palju rahvast. Käi siinsamas, nii et ikka mind näed.»

Eneke nägi ema. Kõndis veel veidi. Tõusis kiki-varvule ja ema paistis ikka. Korruga hakkas üks väike poiss teda vaatama. Eneke keeras talle selja. Kui ta aga selja taha kiikas, nägi ta, et poiss vaatas endiselt. Eneke hakkas end keerutama, poiss vaatas ikkagi. Eneke kõndis siis veidi eemale, sest kaua sa ennast nõnda vaadata lased. Nüüd poissi enam ei paistnud. Aga mis hirmus asi — ema ka ei paistnud enam. Eneke jooksis ühele poole, siis teisele poole, aga ema ei paistnud kuskilt. Lõpuks hakkas Eneke nutma, ehkki oli juba nelja ja poole.

Kohe päris üks tädi: «Kas sa oled kadunud?»

«Mina ei ole kadunud, ema on kadunud,» nuuksus Eneke.

Tädi viis Enekesee laululava taha ühte tuppa, kus kolm kadunud last oli juba ees. Varsti öeldi läbi mikrofoni üle terve lauluväljaku: «Nelja-aastane Eneke ootab oma ema.»

Enekesel oli uhke tunne. Kahju ainult, et nad valesti ütlesid. Eneke oli ometi juba nelja ja poole aastane. Varsti tuligi ema ja Eneke polnud enam kadunud laps. Enam ei taha Eneke ära kaduda, seepärast mängib ta üksi olles oma maja ees ega lähe kaugele.

Heegelnõel ja lõngakera koolikotti

Pildistanud GENNADI BARANOV

Esmaspäevane koolipäev on ikka vahva küll. Siis saab vihikule ja õpikule lisaks veel heegelnõel ja lõngakera koolikotti pandud. Noh, mitte just iga kord heegelnõel. Vahel aitab väikesest riidetükistki. Kui suures majas tunnid läbi, võib vanasse koolimajja minna! Seal on suur käsitööklass. Mis klass! Peaaegu maja. Ükskord sai ruumid üle loetud. Kokku tuli neid kaheksa.

Esmaspäeval pole Evelil, Lyl ja Mari-Liisil koju minekuga kiiret, sest näputöö tahab aega. Eks suuremaks saades jõuab rohkem ja kiiremini, aga esialgu on tegemist proovilapigagi. Mari-Liis on neid õige mitu teinud, mõnele suuremale tööle vahelduseks. Siis jääb aega mõelda sellele, mida vanaemadele järgmiseks korraks kinkida. Linikud neil juba on. Ning nõelapadi on ühele memmele antud. Sokkide kudumisega sai väheke nalja. Kand kippus segi minema. Tuleb veel mitmed paarid kududa, enne kui see päris selgeks saab.

Kangasteljed kutsuvad uudistama ja proovima ka. Alguses saab vilumust treenida väikestel. Ly julgeb juba päris suurte taha istuda. Ühe padjasuuruse vaiba on ta telgedega kudunud. Kevadel, kui kooli sünnipäev oli, võisid kõik praegused ja kunagised Taebla kooli õpilased seda näitusele näha. Nüüd on see juba oma päris kohale — ema peeglitauale — jõudnud. Üks pilt klassi seinal tuletab kõigile kolmele käsitööringi algust meelde. Koos õpetaja Asta Kõlametsaga joonistati suuremale riidetükile lilli ja maasikaid. Pärast valis igaüks neist meelepärasema, otsis sobivat värvi lõngad, õige silmaga nõela ning asus tikkima. Ly tegi karikakrad ja maasikad, Mari-Liis võilille. Pärast pingutati riie, pandi alus alla ja raam ümber. Nüüd on see kena mälestus 2. klassist.

Ly Lillepea, Eveli Kadaniku ja Mari-Liis Veske
jutu pani kirja INGA KÕITS

Kolm poissi, vana vares ja vikerforellid

Kui lõunaeg hakkab lähenema, lendab üle Vohnja kalatiikide vana hallvares. Uurib kõrgelt järele, mida tarvis uurida, ja seab end siis jõeäärse kuuse otsa istuma.

Mida vana vares kuuse otsast näeb? Ta näeb neljateist kalatiiki, näeb kõikidesse torude kaudu värsket vett juurde pahisemas. Värske külm vesi on forellikasvanduses kõige tähtsam, nõnda-öelda A ja O. Kui tiigid ühel soojal suvepäeval värsket vee juurdevoolust ilma jääksid, oleks kaladel lõpp käes.

Veel näeb vares kolme suurt koera, igaüks oma kuudi ja ketiga krundi eri servas. Koerad on osa kalakasvanduse valveteenistusest. Varesel on terased silmad, ta näeb ära ka selle, kes missuguses tiigis ujuvad. Forellidel on kombeks aeg-ajalt veest välja hüpata. Kui kuskil lööb vesi värelema, on vanal varesel tahtmine kurvalt kraaksatada. Kus vesi väreleb, on kalaparv pinnavees möllamas. Sealt oleks madalal ülelennul hea mõni kalake noka vahele haarata, aga tark vares ei lähe üritama. Tiikide juures sõeluvad inimesed. Ja vares teab, mis asi on püss.

Kuidas kala kasvab? Suvi läbi traavisid Vohnja tiikide vahel kolm poissi, kes seda võivad seletada. Kuldar, Alo ja Toomas ise muidugi päris kalakasvatajad ei ole, kalu kasvatavad nende emad ja vanaema. Aga teavad poisid küll, kuidas see asi käib. Nad on näinud, kuidas märtsikuus emakalalt marja lüpstakse. Nad on näinud, kuidas marjale

isakala niiska valatakse. Nad teavad, et seda toimingut nimetatakse VILJASTAMISEKS. Viljastatud mari paigutatakse sõela moodi kastidesse, kastid voolavasse vette. Mõeldub kaks kuud ja veel nädalat poolteist ning ennäe, marjaterakesed hakkavad elama. Ühel päeval võib neil märgata pisikest saba, ja varsti ongi marjaterakesest saanud kalamaim.

Esiailgu on forellimaim väga naljakas. Et ta veel suuga süüa ei oska, on loodus teda mõneks ajaks varustanud keha küljes oleva toidukotiga. Rebukott — nii seda nimetatakse — ei takista maimu vilkalt ringi sagimast. Sedaviisi sagides on ta varsti nii tubli, et võib hakata suuga söömist õppima. Nüüd, mil poisid jälle koolis, on aeg maimud kastidest tiikidesse lasta. Nad on juba umbes kolme sentimeetri pikkused.

Kui pikad Kuldar, Alo ja Toomas sügiseks on, seda ma ei tea. Aga küllap tublisti pikemad kui kevadel tiikide juurde tulles. Ja tugevamad. On nad ju suvekuudel kalu toitnud (tiigielanikele antakse süüa kaks korda päevas). On harjaga reste puhastanud (restid, kust vesi läbi pahiseb, vajavad mitu puhastamist päevas). On tiikide tühjendamisel murule pudenunud kalu püüdnud ja teinud muidki töid, mis kalakasvanduses ette juhtub.

Aga mis siis veel teeb poisi tugevaks kui mitte töö!

JAAN RANNAP

Oli kord maailmas elevant, kes elas tikutoosis. Tikutoosil oli värviline pilt — kolm rohelist palmi ja roosa tacvas. Elevandi nimi oli Tutandooro.

Mida te räägite!!!

Te ütlete, et elevant Tutandooro ei võinud mahtuda tikutoosi.

Oh häda ja õnnetust! Muidugi on teil õigus, kuidas ma küll varem sellele ei tulnud. Mida me nüüd teeme? Kuidas me saame elevant Tutandooro tikutoosist välja?

Kuidas võib ometi üks lastekirjanik toimida nii rumalasti, et paneb elevandi puhtast hajameelsusest tikutoosi elama! Seda ei anna ma endale reede õhtupoolikuni andeks.

Peame nüüd kiiresti midagi välja mõtlema, et saada elevant Tutandooro kolme palmi pildiga tikutoosist välja.

Kui paneksime rattad alla?

Tikutoosile!

Noh, mis sellest kasu — tikutoos veereks mööda maad edasi, kat-su ainult kätte saada, aga elevant Tutandooro istuks seal endist-viisi sees.

Või paneksime elevant Tutandoorole rattad alla?

Minge nüüd jutuga!

Elevant Tutandooro pole ometi mõni puust mänguelevant, kellele võib joonelt rattad alla panna, ta on päriselevant.

Aga midagi peab ometi tegema.

Haa, nüüd ma tean!

Meelitame elevant Tutandooro tikutoosist välja... Ainult, kuidas seda teha? Selleks tuleb leida mõjus viis.

Kui öelda talle, et...

Kus sellega, see mõte ei kõlba kuhugi! Pole kuigi kena endast väiksemat, see tähendab, tahtsin öelda — suuremat, petta.

Ja nagu ma kindlalt tean, oli Tutandooro juba väikesest peale veidi umbusklik elevant. Pealegi on ta pisut kõva kuulmisega. Nimelt seepärast, et üksildane koolibri Barbariina oli teinud ta vasakusse kõrva pesa ja heasüdamlik Tutandooro ei söandanud seda pahaks panna.

Ah, nüüd ma tean, mida me teeme!

Me istutame aeda banaanipuu, nii et see oleks tikutoosiaknast hästi nähtav. Istutame maha banaanipuu ja kastame seda iga päev korralikult.

Hei, Kadi-Liis, mida nüüd sina vaatad? Võta kastekann ja asu tööle!

KALJU KANGUR

Elevant Tutandooro

kes elas tikutoosis

Illustreerinud AVO PAISTIK

Ootame kannatlikult senikaua, kui banaanipuu kasvab suureks, hakkab õitsema ja lehetuppede vahele ilmuvad vähehaaval väikesed rohelised banaaninupsud.

Haa, tean, et Tutandooro on maiast maiam elevant! Kui viljad banaanipuul tõmbuvad juba kollakaks, näeb Tutandooro neid isegi unes ja astub ühel päeval tikutoosist välja.

Näete, kui lihtne!

Tutandooro läheb banaanipuu juurde, sööb kõhu maitsvaid banaane täis (ma loodan, et ta jätab mõne ka järele), astub üle tara ja hakkab aeglaselt sammuma džungli poole.

Viipame, lapsed, talle järele — head teed sulle, Tutandooro, ja vabanda, et panime su kogemata elama tikutoosi, kuhu sa kuidagi ei mahu. Ja palju õnne sulle teele kaasa!

Jaa, muidugi oleks veel teinegi võimalus...

Võiksime teha elevant Tutandoorost, kes ei mahu tikutoosi, kus ta peab elama, sääse. Ja kõik on korras. Olen kuulnud, et mõnikord tehakse sääsest elevant. Arvan, et vastupidi peaks see veelgi lihtsam olema.

Aga ma ei usu, et elevant Tutandoorole meeldiks hakata sääseks, kuigi ta niimoodi lähedasti tikutoosi ära mahuks. Tõesti ma kahtlen, kas elevant Tutandoorol on selleks tahtmist.

Sest kui tõele otse näkku vaadata, siis sääsed pirisevad siiski ülaru palju ja lausa talumatult. Kui rääkida endast, mis pole küll kena, siis pean ütlema, et mina ei nõustuks mingi hinna eest sääseks hakkama. Ma ei viitsiks nii kaua ja tüütult piriseda. Pigem oleksin elevant, kes elab tikutoosis, kuigi ta sellesse ei mahu.

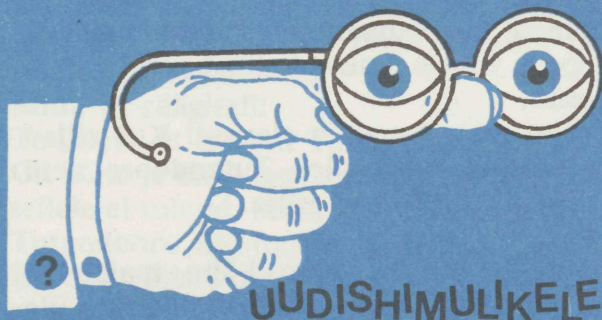
Või mida teie arvate?

Hästi, on tore, et kõik sai viimaks korda. Nüüd on elevant Tutandoorol kõht ilusasti banaane täis ja ta vantsib rahulolevalt džungli poole. Näete, sinna ta nüüd kaduski!

Nägemiseni, Tutandooro! Vahest kohtume veel.

Tühi tikutoos...

Noh, selle võime ju esialgu alles hoida, sellel on ikkagi kolm rohelist sihvakat palmi ja kena roosa taevast. Mõnel vihmasel päeval on mõnus seda vaadata ja mõelda suurele Tutandoorole, kes elas selles natuke aega, enne kui džunglisse läks.

UUDISHIMULKELE

KAS TÄHED KUKUVAD MAA PEALE!

Ei kuku. «Langevad tähed» on meteoorid. Maailmaruumis on tohutul hulgal väikseid kosmilise tolmu osakesi. Kui need satuvad Maad ümbritsevasse õhukihti, kuumenevad tolmuosakesed niivõrd, et justkui põlevad ära, muutuvad gaasiks. «Langev täht» on sellise gaasi helendus. Põlemine toimub umbes 100 km kõrgusel maapinnast.

MILLAL TEKKIS POSTSIDE?

Jalgsipost tekkis rohkem kui kolm tuhat aastat tagasi. II sajandil enne meie aega toimetasid Rooma impeeriumis käskjalad posti riigi kaugematessegi paikadesse. Suuremates asulates olid postijaamad, kus käskjalad said puhata. Rooma posti peetaksegi postside ajaloo alguseks. Arheoloogide arvates kasutati postituisid muistses Egiptuses juba tuhandete aastate eest.

KUS SAAB NÄHA VANAAEGSEID MÄNGUASJU!

Mänguasjade muuseumis. Üks selline asub Prantsusmaal Cannes'i (loe: kanni) linnas. Seal võib näha üle kolme ja poole tuhande mänguasja ja mängu, millega on lapsed mänginud väga erinevatel aegadel. Siin on mängulennuk, mis on valmistatud 1870. aastal, mitmeid aastaid enne, kui pärislennukid lendama hakkasid. Siin on ka kätest ja jalgadest liigutatav nukk, millega lapsed mängisid Muinas-Egiptuses. Nõukogude Liidu ainus mänguasjade muuseum asub Moskva lähedal Zagorski linnakeses.

Saamislugu

MÄRT LUIGE

KORD LAINE VASTU TAEVAST LÖI,
SAI ENDALE SEST MUHU.

NII MEREPIINAST KERKISID
SAAREMAA JA MUHU.

KUID LAINE SEST EI HOOLINUD,
TÄIS SÜDIKUST JA KIHKU,

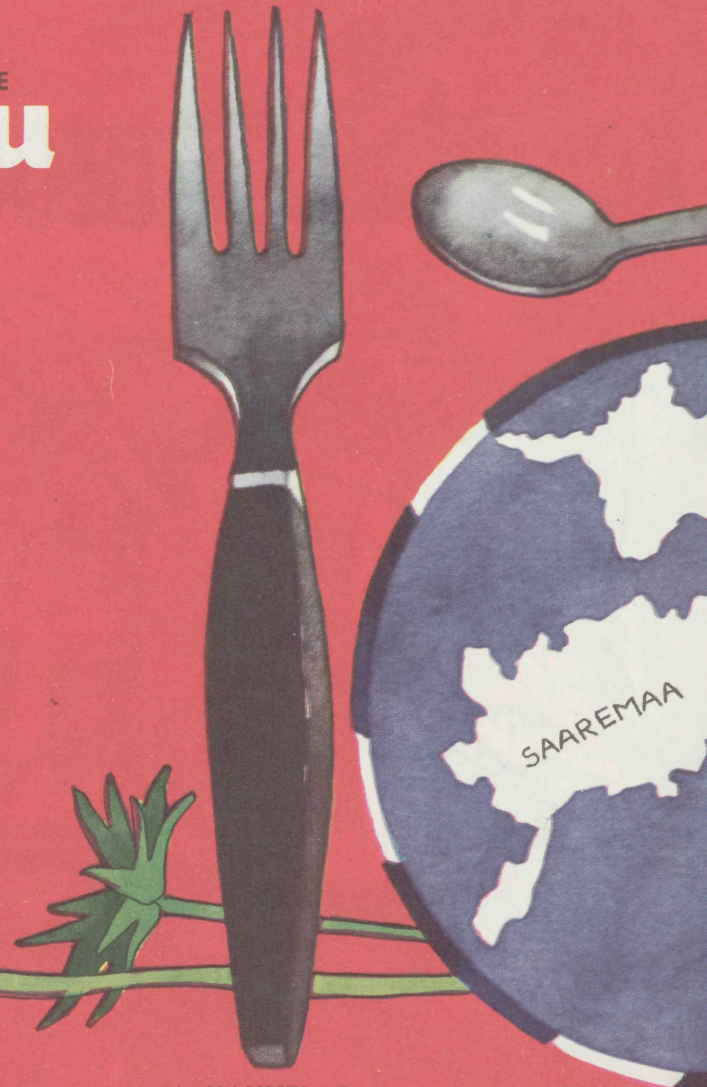
NII AINA UUSI MUHKE SAI,
VEEST TÕUSID RUHNU, KIHNU.

SIIS RAHVAS TULI LAEVAGA
JA MERI LEPPIS TAEVAGA.

Nuga ja kahvel

INGE TRIKKEL

NUGA JA KAHVEL OLID ALAILMA RIIUS, NAD EI JÕUDNUD KUIDAGI KOKKU LEPIDA, KUMB NEIST TÄHTSAM ON. SEEPÄRAST LAHUTAS PEREMEES NAD ÜHEL HEAL PÄEVAL ÄRA. KAHVEL HAKKAS NÜÜD SEISMA VASAKUL, NUGA PAREMAL POOL TALDRIKUT. SAHTLIS SEISID NAD ERALDI, KARBIS SEISID NAD ERALDI. KOGUNI POES MÜÜDI NEID NÜÜD ERALDI — KÕÜGINOAD, LAUNOAD. VÕI SIIS JÄLLE — KALAKAHVLID, KOOGIKAHVLID. SUHTLESID NUGA JA

Hani ja anemoon

MÄRT LUIGE

VAATAS HANI ANEMOONI,
PARASTAS SIIS HANE MOODI:

«TEA, MIKS LÄINUD SEE KÜLL MOODI,
POLE ILU, ERKSAT TOONI,

POLE POOLT KI MOONI SÄRAST.
KÜLLAP MOES ON NIME PÄRAST!»

Illustreerinud REGINA LUKK

KAHVEL NÜÜD JUST NII PALJU VÕI VÄHE, KUI TOIDULOIKAMISEKS HÄDAPÄRAST TARVIS LÄKS. SUHTLESID KLÖBISTADES, VAHEL KÄIS KOHE PÄRIS KÕVA KLÖBIN. JU OLID JÄLLE RIIUS. OMETI EI MÄRGANUD KEEGI RIIELDA NOA JA KAHVLI GA, RIIELDI HOOPIS LASTEGA, ET MIS NAD JÄLLE KLÖBISTAVAD.

VAHEPEAL TÕLI VAIBUS, AGA PESEMISE JUURES LÄKS JÄLLE LAHTI, KUNI SOE KÄTERÄTIK RIIDLEJAD LAHUTAS.

RIIUL EI TULNUD LÖPPU ENNE, KUI ÜHEL PÄEVAL ILMUS LAUA TAHA ÜKS PISI-PISIKENE MEES, NINANÖPS VAEVU ÜLE LAUAÄÄRE JA KÄED MUUDKUI LAUA PEAL SEBIMAS. NOH, KUMMA TA NÜÜD VALIB, NOA VÕI KAHVLI!

AGA VÄIKE KAAREL NÕUDIS HOOPIS: «KUS MU PISI LUSI!»

JAKAHMAS TALDRIKU TAGANT KOLMANDA SÕOGIABILISE.

KUIDAS TEKIVAD JÄÄMÄED!

Palju jäämägesid — 1400 aastat — kandub merre maailma suurima saare Gröönimaa liustikelt. Gröönimaal on jääliustikke, mis looklevad piki orge mere poole. Sellised jäämassid liiguvad päevas edasi kuni 45 meetrit. Liustikud ei sula ega purune, vaid jõuavad tervelt rannikule. Siin murduvad lahti terved tükid ja kanduvad merele. Niisuguseid suuri ujuvaid jääpanku nimefatakse jäämägedeks. Mõned jäämäed kaaluvad üle miljoni tonni, on ligikaudu kilomeeter pikad ja ulatuvad 30 m merepinnast kõrgemale. Suurem osa jäämäest asub vee all ja seepärast on laevasõit jäämägede piirkonnas väga ohtlik. Suurim reisilaeva kokkupõrge jäämäega toimus 1912. aastal, 76 aastat tagasi. Ameerika reisilaev «Titanic» pörkas oma esimesel reisel jäämäega kokku ja läks põhja. Hukkus 1500 inimest.

MILLAL TOIMUS ESIMENE SUUREM AUTOÕNNETUS TALLINNAS!

Esimene sõiduauto toodi Tallinna 1902. aastal. Tasapisi nende arv kasvas ja mõne aasta pärast oli Tallinnas juba 6 autot. Kuigi autosid oli vähe, tekitasid need kõvasti segadust. Pahased olid eriti voorimehed, kelle hobused autosid kartsid.

1908. a. juunikuus korraldati Tallinna Heinaturul (praegune Võidu väljak) hobuste ja auto-de kohtumine. Ringi ümber Heinaturu rivistused voorimehed, teised hobuseomanikud ja mõned ratsapolitseinikud. Platsi keskel fiirutas helepunane sõiduauto, näidates end hobustele igast küljest. Hobused vangutasid põlglikult päid. Selliseid kohtumisi korraldati neljal päeval.

24. juunil 1908. a. toimus esimene surmaga lõppenud autoõnnetus Tallinnas. Rikas kivikaupmees sõitis Jaani kiriku juures otsa vanainimesele, kes järgmisel päeval suri.

Kivikaupmees maksis lesele 700 rbl. kahjutasu ja ta mõisteti kaheks kuuks vangi. Peale selle mõisteti kihutajale veel nn. kirikukaristus. Mees pidi aasta otsa igal pühapäeval istuma kirikus eraldi pingis, näoga rahva poole. Viimane karistus oli kõige mõjuvam — kivikaupmees loobus autojuhtimisest hoopis.

KOREA - KAUGE MAA

Pildistanud HILLI RAND

Oled ehk juhtunud lugema korea muinasjutte? Mulle meeldisid need lapsepõlves kõige enam. Inimestel seal juttudes olid kummalised nimed, omapärased riided ja huvitavad majad... Mulle meeldib mõelda, et võib-olla tänu just sellele lapsepõlvekiindumusele viiski mind reis sinna meie jaoks väga kaugele maale — Koreasse.

Korea asub ühel poolsaarel Vaikse ookeani rannikul, naabriteks on Hiina ja Jaapan. Korea on kaunis, enamuses mäginine maa. Elanikud ise

nimetavad oma sünnimaad hommikuvärskuse maaks. Sealne loodus tundub kuidagi võõras ja kuidagi tuffav. On puud ja taimi, mis kasvavad meilgi. Rohkem on siiski selliseid, mis meil kas päris tundmatud või harva mõnes aias nähtud. Küll on ilusad lootosed, magnooliad, sabiina kadakad, seederännid!

Suvel on Koreas väga soe, talvel külm ja lumine. Ilusamateks aastaegadeks peetakse värvikirevat sügist ja õiterohket kevadet. Korealased ise ütlevad nii: «Kui tulete meie maale, püüdke tulla kevadel, siis on meil kõige ilusam.»

Meie reis sattus palavale suvele. Kui päike kipub liiga tegema, kasutatakse lehvikuid, teinekord lehvitavad nendega isegi mehed. Lehvikud on väga ilusad, käsitsi tehtud ja maalitud.

Paljud on Koreas teinud kui meil. Korealased ei söö noa ja kahvliga, vaid kahe peene pulgaga, mida hoitakse paremas käes. Algul tundub see uskumatult keeruline, kuid on üsna hõlpsasti selgeks õpitav.

Põhja-Korea pealinn on Phönjan. See on suur linn ja seal ehitatakse tohutult palju. Uued majad on sarnased meie uute majadega, sama aga ei saa öelda vanade majade kohta. Need on väga huvitavad, ülespidi käänduvate katustega, hästi värvilised ja ilusad. Pealinnast jäid meelde veel loendamatud purskkaevud ja see, et kuskil polnud ainsatki valgusfoori. Ristmikel seisavad uhkes sini-valges vormis neiud ja juhatavad sauaga teed.

Lapsed lähevad Põhja-Koreas kooli nagu meilgi — kuueaastaselt ja 1. septembril. Aga vahedad on neil pisut teisel ajal: suvel — juulis ja augustis, talvel — detsembris ja jaanuaris. Lapsed on kõik tõmmud, mustade karmide juustega. Tüdrukutel on näiteks niisugused nimed: Jong Ae, Mi Ran, Men Hi, poistel jälle Chol Ho, En Nam, So Yong. Väikseid lapsi — beebisid ja natuke suuremaid — kannavad emad seljas. Selle jaoks on neil ilusad tikitud kotid.

Agaseda muinasjuttu-Koread ei olegi enam olemas. Inimesed käivad teistmoodi riides, rohkesti on raudteid ja tehaseid, majadki on kaotanud oma näo.

Külalise pilguga vaadates tekib soov — peaks see rahvas alati hoidma kõige hinnalisemat, mis tal on: oma maa kaunist loodust, oma imeilusat käsitööd, oma huvitavat rahvaloomingut.

Hüvasti, Korea, kauge maa! Küllap kunagi külastavad sind need, kes praegu seda juttu loevad. Ütleb ju üks korea vanasõnagi: «Pikk teekond algab esimesest sammust.»

HILLI RAND

oksakohale. Esimesel kevadpäeval, kui kari välja lasti, pidi karjane võtma mütsi peast, panema selle kepi otsa ja kõndima kolm tiiru ümber karja. Siis võis kindel olla, et sügiseni ei tule ükski hunt karja kimbutama. Miks pidid ristid kepil just viieharulised olema? Ehk sellepärast, et ka pihlakamarja otsas on samasugune märk. Sellist nõidusemärki kutsus vanarahvas viiskannaks.

Pihlapuul arvati olevat ka väge kaitsjata pikse eest. Rahvasuu ütles, et majja, mille õuele on istutatud pihlakas, ei löö ilmaki välg sisse.

Kui silmitseda sügise lökendavate marjadega pihlakapõõsaid, tekib tunne, et neil on mingi salajane side tule ja tulekahjudega. Või meenutab süvenev marjadekuma, et samamoodi punakaks on muutunud sügispäike. Pihlade puna näib hoiatavat, et suvi on raugenud ja karmid talvekuud ukse ees.

Pihlakamarjad saavad küpseks päris sügise lõpuks ja kaotavad kibeda maitse, kui esimesed öökülmad on neid näpistanud. Valminud marjakobarad okstelt ei pudene. Kui neid sealt ära ei nopita, jäävad need oksatele kogu talveks. Kõige usinamad pihlakalkäijad looduses on linnud. Looduseuurijate vaatluste järgi on teada, et pihlakamarjadest peab Eestis lugu vähemalt nelikümmend viis liiki linde. Lind sakutab marja noka vahele, tõstab pea kuklasse ja neelab selle tervelt alla. Kuigi paistab, et tegevusest saab kasu lind üksi, on tulu siiski mõlemapoolne. Lind saab kõhu täis ja pihlakaseemned pääsevad liikuma. Seedeelundeid läbides muutuvad seemned idanemisvõimelisteks. Linnud kannavad neid kilomeetrite kaugusele ja poetavad kusagile maha. Alati ei satu seeme idanema just kõige õigemal kohal. Vahel võib pihlapuukest näha sirgumas va-

Pildistanud HENDRIK RELVE

PIHLAKAS

On puid, mis on inimese lemmikud, ja puid, mis seda pole. Pihlakas on üks soosikuid. Mine võta kinni, miks? Juba sajandeid tagasi, kui eestlased tõsimeeli loodust austasid ja puid kummardasid, pidasid nad vanemaid ja võimsamaid pihlapuid pühaks. Pihlakast lõigatud vitsal usuti olevat nõiduseväge. See pidi kaitsma kurja silma ja nõelusside eest. Pihlapuust karjasekpi peeti muudest väärtuslikumaks. Kepile tuli uuristada kolm viieharulist risti, mis otsapidi kokku ulatuvad, samuti ristid otstesse ja

nal müüril, majakatusel või jämeda puu harude vahel. Ikka seal, kus linnud armastavad puhata. Tänu lindudele jõuavad pihlakad tihti teistest puudest varem üksikutele saartele. Laide, millele puu järgi pandud nimeks Pihlalaid, on Läänemeres mitmeid.

Lindudega võidu korjavad pihlakaid ka inimesed. Marjadest saab mahla, kompotte ja keediseid. Enne noppima asumist tasub maitsta, millise maiguga marjad on. Mõnel puul on kõik kribalad ja kibedad, mõnel suured ja maitavad. Pihlakal olles tasub uurida, kuidas pihlamari välja näeb. Kui see lõhki lõigata, on näha, et südamik on täpselt nagu õunal. Pihlakas ongi tegelikult õun. Mar-

jaks nimetatakse pihlavilja lihtsalt seepärast, et see on tilluke nagu sõstar. Pihlakamarju võib vabalt ka pihlakaõunteks kutsuda.

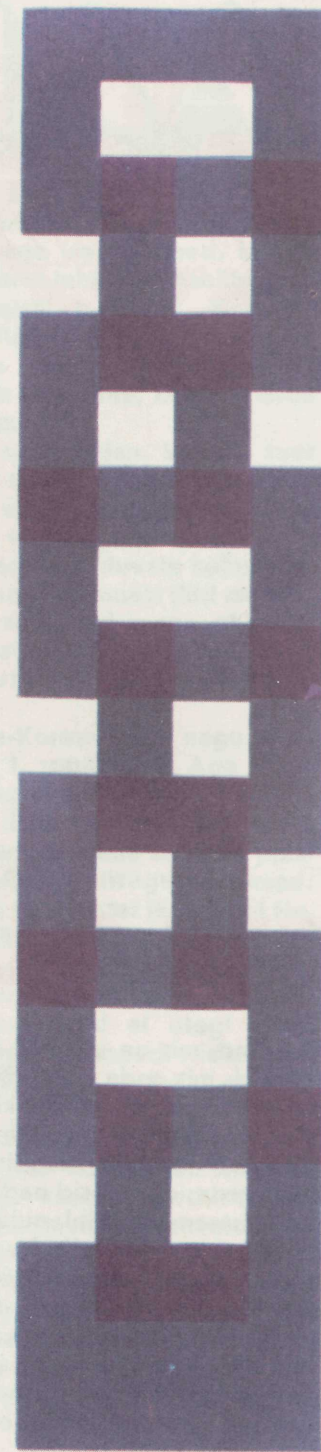
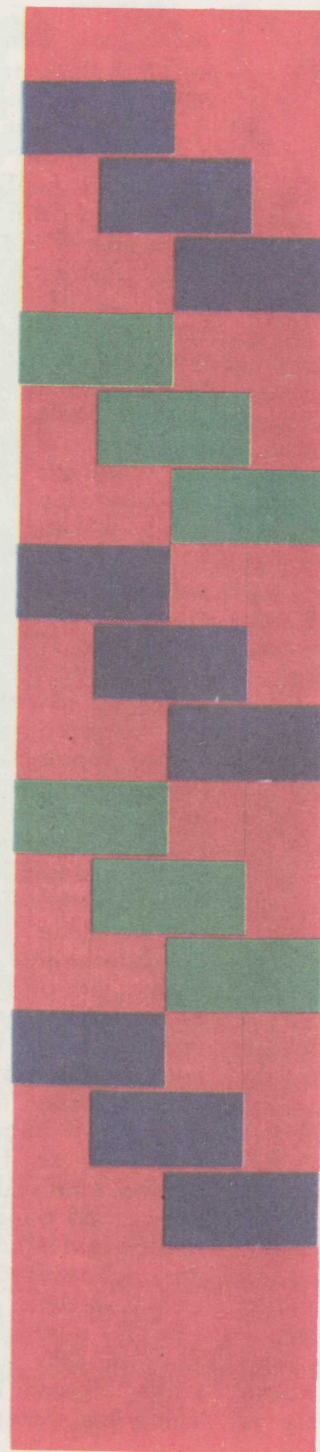
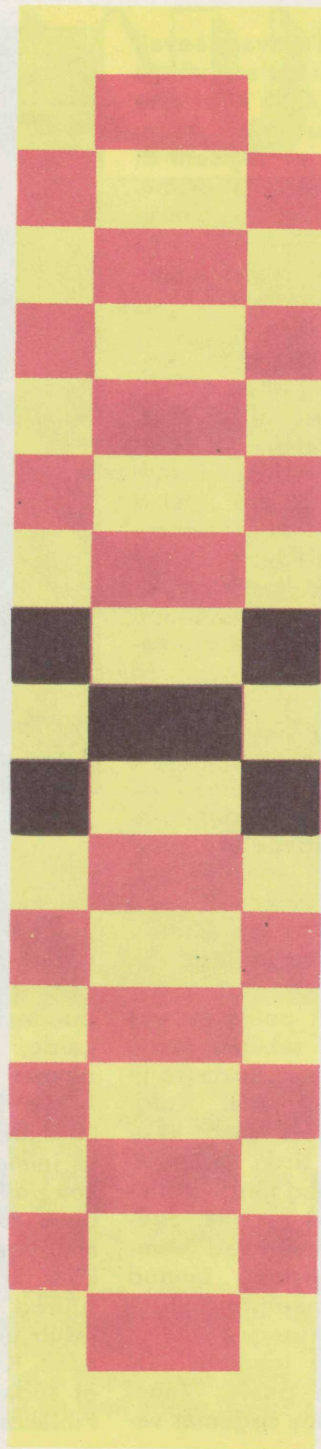
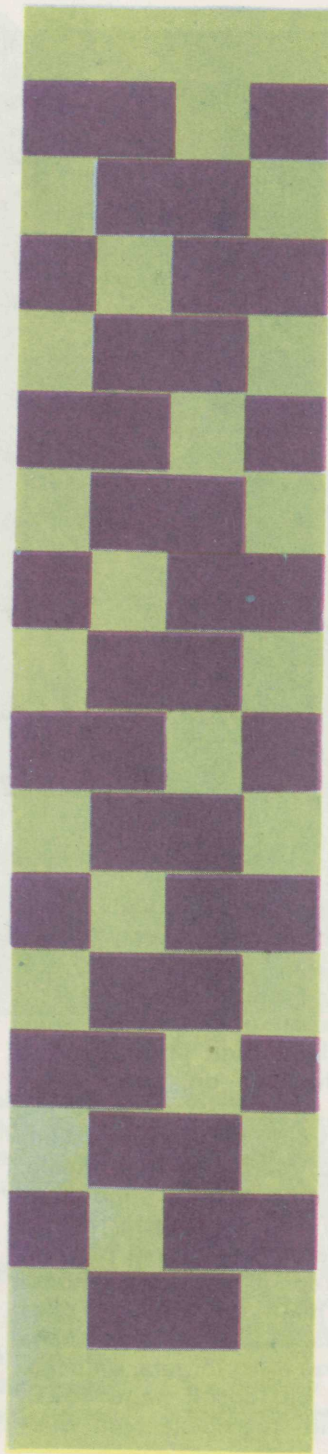
Pihlakaliike on Eestis kokku kolm. Üks, meile kõigile tuttav, kannab nime «harilik pihlakas». Kaks ülejäänud — pooppuu ja tuhkpihlakas — kasvavad ainult Lääne-Eestis ja saartel. Tuhkpihlakas on võetud looduskaitse alla. Mõlema liigi lehed on hoopis teistsugused kui harilikul pihlakal. Need sarnanevad pigem lepa-lehtedega. Aga kui neid pihlakaliike sügisel vilja kandmas trehivad, pole vähematki kahtlust, et tegu on siiski pihlakaga. Okstel punavad tuttavad pihlaõunte tarjad.

HENDRIK RELVE

Punutud järjehoidjad

Järjehoidjad valmistanud
HELI VEIGEL

Järjehoidjad on valmistatud värvilistest paberitest. Aluseks võta 4 cm laiune ja kuni 23 cm pikkune värviline paber, millesse tee iga sentimeetri tagant pikuti sisselõige kuni 1 cm kaugusele ülaservast. Nüüd vali aluse juurde sobivat värvi paber ja lõika see 1 cm laiusteks ribadeks. Nendega saab punuda toredaid mustreid. Võid kasutada ka mitut eri värvi punumisriba. Ribade otsad, mis jäävad kas peale- või allapoole aluspaberit, kinnita liimi abil. Kui punumine lõpetatud, liimi järjehoidja alumise serva tagaküljele veel üks 4 cm pikkune ribake, mis kinnitab kokku aluspaberi ribade otsad.

Litograafia

«Tants kalaga»

HERALD EELMA liito 1982.a. (50×62 cm)

... ehk lito ehk kivitrükk on graafikatehnika. Sõna «lithos» tähendab kreeka keeles kivi. Siin joonistatakse pilt rasvase kriidi või tušiga tasaseks lihvitud lubjakivitahvlile. Keemilise töötusega muudetakse joonistus trükivärvi vastu võtvaks. Vabaks jäänud pind aga ei võta värvi külge. Trükivärv kantakse värvivaltsiga niiskele kivipinnale. Sellele asetatakse paber ja tehakse trükpressiga tõmmis.

Värvilise litograafia saamiseks tuleb iga värv joonistada eraldi kivile. Siiski on litograafia kunstnikule suhteliselt kerge tehnika, ent trükimeistrilt nõuab tõelist osavust. Litograafia iseärasuseks on ka see, et ühest kujutisest saab teha peaaegu lõpmatult tõmmiseid. Räägitakse, et eesti parimal trükimeistril Voldemar Kannil on õnnestunud võtta isegi 200 lehte ühelt kivilt.

Litograafia leiutas 1798. a. sakslane Alois Senefelder, kes kasutas seda nootide paljundamiseks. Tehnika võitis kohe poolehoidu ja 19. sajandil kasutati seda palju piltide trükkimiseks raamatutesse.

Kõrvalolev Herald Eelma (s. 1934) pilt pole pliiatsijoonistus, vaid erilise kriidiga tehtud lito. Herald Eelma joonistab realistlikult, nii nagu asjad on, kuid sageli ainult katkeid esemeist ja ühendab need kummaliselt kokku. Eriti armastab ta kujutada kõike eestipärast.